

СЕКЦІЯ 6. ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сергій ЗАДВОРНИЙ,

*кандидат географічних наук,
доцент кафедри географії України і туризму
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
zadvorny90@tnpu.edu.ua*

Sergii ZADVORNYI,

*Candidate of Geographic Sciences, Associate Professor
at the Department of Geography of Ukraine and Tourism,
Ternopil National Pedagogical
University named after Volodymyr Hnatyuk
Ternopil, Ukraine
zadvorny90@tnpu.edu.ua*

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА У СИСТЕМІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ

CULTURAL HERITAGE IN THE PRACTICAL TRAINING SYSTEM OF TOURISM AND RECREATION SPECIALISTS

Освітня діяльність є однією із чільних у системі реалізації концепції сталого розвитку. Вона відповідає «Цілі 4. Якісна освіта», що включає забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. Підготовка висококваліфікованих фахівців за результатами їх професійної діяльності сприятиме підвищенню спроможності досягнення усіх цілей та показників сталого розвитку у задекларованих напрямках.

Концепція сталого розвитку – одна із ключових засад успішного суспільного поступу, яка сьогодні неможлива без сталого розвитку туризму. Відповідно підготовка висококваліфікованих кадрів для сфери туризму і рекреації, які є фахівцями у цій проблематиці, постає надважливою. Туризм – унікальний суспільний феномен і складна динамічна система, що включає також об'єкти, явища, умови та процеси соціокультурного змісту [7]. Тому об'єкти культурної спадщини тут відіграють важливу роль. Загалом, культурна спадщина у всій різноманітності, яка включає пам'ятки, збудовану живу та нематеріальну спадщину, а також культурні ландшафти, дає можливість «розвитку, під яким розуміється не лише економічний ріст, але й засіб досягнення більш задовільного інтелектуального, емоційного, морального та духовного існування» [5]. Отож, дослідження різноманітних вимірів культурної спадщини у системі практичної підготовки фахівців сфери туризму і рекреації є досить своєчасним.

Проблематика якісної підготовки фахівців із гостинності розкрита у цілій низці наукових публікацій українських і закордонних дослідників з

туризмознавства, економіки, менеджменту, педагогіки, технологій та ін. Водночас, певні аспекти місця культурної спадщини у системі підготовки кадрів для сфери туризму і рекреації неодноразово висвітлювались у працях Мелько Л. (нематеріальна спадщина та Світова спадщина ЮНЕСКО у системі підготовки фахівців) [6; 7], Гаврилук А., Плецан Х., Антоненко В. (досвід закладу вищої освіти щодо розробки та впровадження інноваційних векторів збереження, охорони та популяризації нематеріальної культурної спадщини) [1]. Також окремі позиції з цього питання були висвітлені автором у попередніх публікаціях [2, 3, 4]. Концептуальні соціокультурні аспекти підготовки фахівців викладені у стандартах вищої освіти усіх трьох рівнів за спеціальністю 242 Туризм і рекреація [8; 9; 10]. Недостатня системна розробка даного питання та його актуальність вимагає розгляду із позицій сьогодення.

Мета тез – охарактеризувати роль та специфіку культурної спадщини у системі практичної підготовки фахівців сфери туризму і рекреації крізь призму концепції сталого розвитку.

Культурна спадщина, як матеріальна так і нематеріальна, та похідні від неї креативні культурні індустрії у системі практичної підготовки фахівців сфери туризму і рекреації займають свою специфічну нішу. Насамперед, це відображається і актуалізується у профільних освітніх нормативних документах. Так, стандарти вищої освіти окреслили основні елементи необхідних компетентностей та програмних результатів навчання, якими повинен володіти сучасний туризмознавець, в т.ч. щодо використання культурної спадщини у туристичній діяльності у контексті сталого розвитку. Так, зокрема, серед загальних і професійних компетентностей слід назвати такі: здатність зберігати та примножувати культурні цінності; прагнення до збереження навколишнього середовища; здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій; здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості, до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці [8]; здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері туризму і рекреації на основі системного наукового та крос-культурного світогляду [10]. До обов'язкових програмних результатів навчання відносимо наступні: пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору; аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території; проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття [8]; проводити аналіз геопросторової організації туристичного процесу, проєктувати його стратегічний розвиток на засадах сталості [9].

В рамках організованого освітнього процесу здобувачі вищої освіти набувають знань, умінь та навичок щодо охорони, збереження, популяризації та використання культурної спадщини з позицій сталого розвитку у межах теоретичного навчання, практичної підготовки, виконання курсових проєктів, бакалаврських та магістерських робіт, самостійної та індивідуальної наукової роботи. У підсумку тут особливу роль відіграє «виховання спадщиною» у контексті формування гуманістичних соціокультурних установок та ціннісних орієнтацій.

З досвіду ТНПУ ім. В. Гнатюка у процесі підготовки кадрів з туризму і рекреації соціокультурну складову найкраще розкривають такі навчальні дисципліни як «Історія України та національної культури», «Туристичні ресурси», «Основи музезнавства», «Туристичне країнознавство», «Культурна спадщина в туризмі», «Етнокультурологія та кулінарна етнологія», «Кулінарна географія», «Світова спадщина ЮНЕСКО», «Географія культури», «Географія цивілізацій», «Фольклорний та літературний туризм» та ін.

Під час засвоєння освітніх компонентів практичної підготовки, які акцентовані на вступі до фаху та організаційно-технологічних моментах є важливим ознайомлення із об'єктами культурної спадщини у виїзному (польовому) форматі. У ході управлінської практики можливе залучення здобувачів у процес обліку і паспортизації туристичних об'єктів історико-культурного спрямування. Даний складник підготовки фахівців забезпечується наявністю достатньої мережі баз практик з якими співпрацює заклад освіти. Такими базами можуть виступати органи виконавчої влади, музейні заклади, історико-культурні та архітектурні заповідники, територіальні громади та ін.

Здійснюючи підготовку кваліфікаційних робіт та реалізацію самостійної та наукової роботи, здобувачів необхідно спрямовувати у русло оцінки можливостей та розробки практичних рекомендацій щодо залучення у туристичну сферу об'єктів культурної спадщини на засадах стійкості. Головними напрямками тут є розробка відповідних туристичних маршрутів, підвищення атрактивності й анімаційності об'єктів, активізація подієвого туризму (фестивальна діяльність) тощо.

Продуктивна взаємодія туризму і культури реалізовується через «місток» культурної спадщини. Тому, розуміння необхідності збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь є запорукою успішної професійної діяльності майбутніх фахівців сфери туризму і рекреації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаврилюк А., Плецан Х., Антоненко В. Інноваційні вектори збереження, охорони та популяризації нематеріальної культурної спадщини українського народу. Питання культурології. 2023. № 41, С. 63–77.
2. Задворний С. І. Навчальна дисципліна «Культурна спадщина в туризмі» у системі освітньо-професійних програм підготовки фахівців за спеціальністю 242 Туризм. Наукові записки. Матер. наук. конф. «Відродження історико-культурних пам'яток, як невід'ємний елемент розвитку туризму на Тернопільщині» (27 тр. 2021 р.); Збараж: НЗ «Замки Тернопілля», 2021. № 11. С. 96-98.
3. Задворний С. І. Європейська культурна спадщина у контексті туристичної освіти: освітньо-програмовий вимір. Методика викладання європейської інтеграції. Матер. всеукр. наук.-метод. сем. Глухів, 15 груд. 2020 р. Глухів, 2020. С. 48-50.
4. Задворний С. І. Культурна спадщина регіону як фактор формування і реалізації освітніх програм по туризму. Herald pedagogiki. Nauka i praktyka. Warszawa: Wydawca: Sp.z o.o. «Diamond trading tour», 2019. №50. С. 72-75.

5. Культура – четверта опора сталого розвитку. URL: <http://chernivtsy.eu/portal/4/kul-tura-chetvertij-stovp-stalogo-rozvitku-18137.html>.
6. Мелько Л. Ф. Нематеріальна культурна спадщина у системі підготовки майбутніх фахівців з туризму. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації: Зб. тез за матер. Міжнар. наук.-практ. конф.-фестив. (25-26 жовт. 2017 р.), Український центр культурних досліджень. К.: НАКККіМ, 2017. С. 95-99.
7. Мелько Л. Ф. Модель популяризації Спадщини ЮНЕСКО у системі підготовки фахівців з туризму. Географія та туризм. 2021. Вип. 66. С. 10-17.
8. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/242-Turizm-bakalavr.21.01.22.pdf>.
9. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 242 «Туризм» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/02/21/242-Turyzmmahistr-21.02.22-1.pdf>.
10. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм і рекреація для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2023/04.08.2023/242-Turyzm.i.rekreasiya-dok.filos.941-03.08.2023.pdf>.

Галина ЯЦЕНКО,
*аспірантка Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
galinayatsenko@ukr.net*

Halyna YATSENKO,
*PhD student, Ternopil National Pedagogical
University named after Volodymyr Hnatyuk
galinayatsenko@ukr.net*

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЙНІ ДУХОВНІ ПІСНЕСПВИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРОПРОСТОРУ

UKRAINIAN TRADITIONAL SPIRITUAL CHANTS IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY CULTURAL SPACE

Український культуропростір на сучасному етапі надзвичайно багатий, розмаїтий та динамічний, він інтегрує у собі найрізноманітніші культурні явища та найсміливіші творчі прояви. Відкритий до зовнішніх впливів, водночас плекає, розвиває і зберігає свою унікальну ідентичність, позаяк має у своїй основі цікаву, багатогранну національну культурну традицію. Українське